

ІВАН КУЗІВ – ОСОБИСТІТЬ, СВЯЩЕННИК, ЕТНОГРАФ, ФОЛЬКЛОРИСТ

Стаття є першою спробою в окремій розвідці систематизувати й опрацювати джерелознавчі та інтерпретаційні матеріали, дотичні життєпису та фольклористично-етнографічного доробку Івана Кузева (*1857–†1918), галицького греко-католицького священника, і всебічно, детально й узагальнено висвітлити його взаємини з І. Франком, який був його гімназійним товаришем. Розглянуто приятелювання о. Кузева з І. Франком у 1886–1889 рр., листування (9 недатованих листів Кузева до письменника, ймовірно, 1886–1889 рр., зрідка 1890-х). Франко декілька разів літував на його парохії в с. Дидьові (тепер на цьому місці – кордон України з Польщею), то сам, то з дружиною та дітьми. Висвітлено фольклористично-етнографічну співпрацю о. Кузева з Франком та його дружиною Ольгою Франко (зокрема, за Франковою спонукою Кузів написав оригінальну фольклористично-етнографічну розвідку про бойків «Житє-бутє, звичаї і обичаї гірського народу», 1889), Франкове гостювання у Кузева під час антропологічно-етнографічної експедиції на Бойківщину, що відбулася 18 серпня – 24 вересня 1904 р. До свого видання «Галицько-руських народних приповідок» (т. 1 – 1905, т. 2 – 1908, т. 3 – 1910) Франко запозичив паремії з рукописних збірок І. Кузева, про нього як фольклориста й етнографа прихильно згадував у працях 1900-х років. Дещо з фольклорних записів о. Кузева (колядки і варіант казки «Нерозумний вовк») опублікував Володимир Гнатюк. Володіючи даром усної оповіді, о. Кузів спричинився до створення Франкового оповідання «Чума», в його оселі письменник завершив оповідання «Батьківщина» (1904). Франко не лише користувався гостинністю Кузева для літнього відпочинку та творчої праці в мальовничій Дидьові, не лише залучав його до фольклористично-етнографічної діяльності, а й брав активну участь у церковних відправах о. Кузева.

Ключові слова: Іван Кузів, Іван Франко, українська фольклористика, етнографія, греко-католицькі священники, етнос бойків, галицькі села Дидьова, Локоть.

Формулювання проблеми. За роки Незалежності чимало зроблено для повернення забутих і заборонених імен в українській культурі та історії, зокрема Галичини XIX – першої половини XX ст. Однак цей процес щораз повнішого та глибшого пізнання вітчизняної історії та культури залишається вкрай актуальним, оскільки докладне і правдиве знання нашого минулого становить основу для дальшого національного поступу. З цього погляду заслуговують на пильну увагу діячі різного ряду, серед них – ще не достатньо вивчений Іван Кузів, то більше, що з'ясування його діяльності дає змогу глибше розкрити окремі епізоди з діяльності Івана Франка.

Аналіз джерел і досліджень. В українську етнографію та фольклористику ввели Івана Кузева Ольга Франко [27] та Іван Франко [22–26]. Щоденникові згадки про гостювання на парохії в о. Кузева залишив Осип Маковей [13], принагідні спогади про його стосунки з Франком містять мемуарні нотатки Івана Филипчака [20], Зиновія Флюнта [21], Зенона Кузелі [11], Петра Зубрицького [7] і Петра Франка [28], про особистість священника – спомини Володимира Чапельського [30]. Роман Кирчів стисло розкрив зміст розвідки «етнографа-аматора» «Жите-бутє, звичаї і обичаї гірського народу», оцінивши її як «цікаву спробу накреслення етнографічної монографії гірського села Дидьова <...>» [10, с. 94] і відзначивши: «Оригіналь-

Ілько Кузів

ні деталі містять замітки автора про ворожби, <...> вірування і заборони <...>, Юріїв день, Купала, <...> про родові ритуальні секрети і магичні дії тощо» [10, с. 95]. Цінні біографічні відомості про о. Кузева подано в краєзнавчій книжці Романа Горака [2]. Євген Нахлік простежив гостювання в Дидьовій у Кузева останньої декади липня – середини серпня 1889 р. Франка, сестер Наталії (у шлюбі: Арабажина) та Марії Деґен і їхнього брата Сергія Деґена, відтак арешт їх у

середині серпня [15; 16]. Особистим зв'язкам о. Кузева з Франком приділено увагу також у спеціальній монографії Ігоря Медведя [14]. Фольклористичний доробок Кузева окреслено в енциклопедичній статті Оксани Кузьменко [12].

Таким чином, постать парохіяльного священника й народознавця Івана Кузева поступово повертається до нашої культурної пам'яті, хоча бракує окремої статті, присвяченої його фольклористично-етнографічній та душпастирській діяльності.

Мета пропонованої розвідки – систематизувати й опрацювати джерелознавчі та інтерпретаційні матеріали, дотичні життєпису та народознавчого доробку Івана Кузева, і всебічно, детально й узагальнено висвітлити його взаємини з І. Франком. Така спроба на рівні окремої статті робиться вперше.

Виклад основного матеріалу.

Греко-католицький священник, український етнограф і фольклорист у Галичині Іван Кузів народився 30 січня 1857 р. Місце народження – село Горуцко, Горуцько (тепер с. Гірське Стрийського району Львівської обл.). Як і його майже ровесник Іван Франко, Кузів навчався у Дрогобицькій гімназії: Франко – в 1867–1875 рр., а Кузів – у 1872–1879-му. Отже, впродовж трьох навчальних років вони були гімназійними учнями в той самий час, але в різних класах. Попри те товаришували [2, с. 49]. Оскільки Кузів не склав тут іспиту з німецької мови, то закінчив навчання у

Львівській гімназії № 4. Вищу освіту здобув у греко-католицькій духовній семінарії. 1883 року одружився з Ольгою Березинською, донькою ц.-к. судового ад'юнкта Івана Березинського та Леонтини Терезії Леопольдини (*20.03.1844–†?), доньки Антонія Чапельського, священника в селі Добрівлянах (тепер Дрогобицького району). Через три роки пережив горе – 1886-го дружина Ольга померла [2, с. 29, 33-36, 49].

Внук о. Антонія лікар Володимир Чапельський (*1882–†1956), син Людвика Чапельського, у мемуарних записках «З нотатника лікаря», завершених у США 1949 р., з розповідей бабусь і тіток згадував, що від 1878-го або 1879 р. до 1884-го (смерти дідуся) до Добрівлян щороку під час вакацій приїздив Франко [30, с. 144], зупинявся «на приходстві», «часто заглядав» до їхньої «родинної бібліотеки, користувався книжками та газетами і щороку, на превелику радість дідуня, доповнював її новими європейськими творами». Ба більше:

«тут самотужки завелись наче університетські виклади. Прелегентом став Іван Франко, слухачами-студентами – дідо Антін, дядько Іван [священник Іван Чапельський, син о. Антонія, товариш Франка. – О. Н.], тітка Леонтини Березинська і оба її сини, Антін і Роман Березинські» [30, с. 147].

Хоча цей опосередкований спогад видається досить утрируваним, усе ж, певно, дружина й теща Кузева, як і загалом рід Чапе-

льських, з яким він посвоячився, внесли позитивний досвід у його спілкування з Франком. Можливо, з цього священницького роду Березинських, нащадки якого мешкали на Львівщині в селах Кульчицях (тепер Самбірського району) та Добрівлянах і до якого належить галицький журналіст і перекладач, Франків кореспондент Антін Березинський (*1862–†1923) [2, с. 22, 35-36, 58-66, 85-92], походить поетеса Оля Омелянка Березинська (кінець XIX – поч. XX ст.) [18, с. 139-140].

1884 року Кузів висвятився і дістав скерування у село Дидьову (раніше Турчанського повіту Самбірської округи, тепер на цьому місці – кордон України з Польщею), там спершу був адміністратором, а від 1888 р. – парохом і деканом [2, с. 49]. У Дидьові й помер 29 вересня 1918 р.

Своєк В. Чапельський змалював такий колоритний тілесно-психологічний портрет о. Кузева:

«Низький ростом, кругленький, грубенький, мов пуката бочівочка, сильно короткозорий, в окулярах, що їх вічно губив і шукав. Своїм зовнішнім видом і звичками та собі питомим способом говорення веселив усіх, що мали з ним до діла. Перебути в його товаристві цілий день – значило сміятись без уговку від рана до вечора. Його оповідання, поперті незрівнянною мімікою, дорівнювали найкращим акторам. Вночі хропив громовицею так, що в сусідніх кімнатах ніхто не міг спати. Любив усяку живу твар. У його

спальні під долівкою жив чорний вуж, якого він годував молоком і який вночі страшив усіх мешканців несамовитими шкребетями, шелестами та цірканнями» [30, с. 161].

Знакові події в житті о. Кузева пов'язані з його гімназійним товаришем Франком.

Приятелювання Івана Кузева з Іваном Франком у 1886–1889 рр. У Франковому фонді в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (далі – ІЛ) (Ф. 3) зберігається *дев'ять недатованих листів Кузева до письменника* (ймовірно, 1886–1889 рр., зрідка 1890-х). Листи ці, написані розмовною говіркою, з довільною граматиною та пунктуацією, – прості, щирі, теплі, доброзичливі, турботливі, з незмінним засвідченням пошани. Кузів звертався до Франка «Високоповажаний Пане», «Високоповажний Добродію!», «Високоповажаний Пане Редакторе!» тощо. Листи переважно стосуються літнього відпочинку подружжя Франків у помешканні Кузева чи в будиночку «дідича» (поміщика), спроби придбання цього «домика», постачання фольклорно-етнографічних матеріалів. Листи Франка до Кузева, поза сумнівом, були, але тепер не відомі.

Греко-католицький священник Зиновій Флюнт (*1877–†1934), який у 1888–1889 рр. був учнем гімназії та гостював у домі свого шваґра о. Кузева, де й «пізнав» тоді Франка [21, с. 705], у спогадах 1926 р. згадував, що Кузів, «будучи

людиною глибоко начитаною та прегарним оповідачем, любив товариство письменників, між якими відпочивав душею, забуваючи, як мені говорив, те сирітство, в якому жив, повдовівши дуже рано» [21, с. 706].

У Кузева в Дидьові у різних роках гостювали філолог, публіцист, педагог, голова Товариства імени Шевченка (1887–1889, 1891–1892) Дам'ян Гладилевич, фольклорист і етнограф, секретар президії Наукового товариства імени Шевченка Володимир Гнатюк та ін. [21, с. 705]. Франко декілька разів літував у Кузева, то сам, то з дружиною та дітьми [21, с. 706]. Як зазначив З. Флонт, «Франко цинив Кузева за його гостинність та за преінтересний дар оповідання» і «з його розповідей про гірського пароха Матковського» написав оповідання «Чума» (1889) [21, с. 706]. Як з'ясував Роман Горак, прообразом о. Чимчикевича в цьому оповіданні став о. Іван Матковський (*1817–†15.11.1895), який після висвячення (1844) служив священником у селі Яблунові (тепер Самбірського району Львівської обл.), а від 1860 р. до кінця життя – парохом у с. Ясениці-Замковій (тепер Самбірського району) [2, с. 67]. Натомість припущення Ліліанни Гулевич про те, наче прототипом Чимчикевича був священник і письменник Николай Устіянович [3, с. 106–107] видається невірогідним.

Уже невдовзі після одруження (у травні 1886 р.) з Ольгою Хоружинською Франко проводив з нею

«медове» літо саме в Дидьові, про що є згадка в її тодішній статті: «Літом 1886 року лучилось мені побувати в горах Самбірського округу, в селі Дидьові Турчанського повіту» [27, с. 217]. Цього перебування подружжя Франків у Дидьові не зареєстровано в монографії Ігоря Медведя, де відлік гостювання письменника в названому селі починається від 1887 р. [14, с. 240].

Кузів був щирий у бажанні прислужитися іншим. У листі до Франка, що зберігається в конволюті між листами від 25 і 26 квітня 1887 р., клопотався: «В імені п[ана] Геровського упрашаю Вас, щоби-сьте були ласкаві всказати єму яку [якусь. – О. Н.] добру газету польську літературно-політичну краєву, котра би виходила 2 або 3 рази тижнево і не дуже дорога була». І далі прохав: «<...> напишіть мені, чи придалися на що Вам дані з ліків. Єли б в чім була недокладність, то напишіть, а я доповню». У тому самому листі (очевидно, приуроченому до Великодніх свят 1887 р.) висловив побажання і сподівання: «<...> жичу Паньству [Франків. – О. Н.] веселих свят і сподіваємся незадовго побачити Паньство в Дидьові» [9, од. зб. 1602, с. 51–52].

Орієнтовно в 1886–1887 рр. Кузів неодноразово вів переговори з «дідичем» в інтересах Франка, про що повідомляв письменника. Зокрема, щодо Франкового наміру придбати в Дидьові хату для літування писав:

«В справі Вашого купна я говорив з дідичом. <...> Має він на про-

даж виставлений з дерева віблого [кругляка. – *О. Н.*] домик, тільки ще не скінчений – <...> нема ні повали [стелі. – *О. Н.*], ні підлоги, ні пеців [пічок. – *О. Н.*], ні дверей, ні вікон, тільки зруб і дах, критий ґонтом. Той домик є близь мене і на ладнім місци положений коло дороги. <...> могло би бути 3 покої і кухня. За той домик і морґ ґрунту коло него жадає 500 зл[отих], але викінчити мусите своїм коштом» [9, од. зб. 1631, с. 487–488].

У наступному листі Кузів конкретизував інформацію:

«Дідич мій не піднімається викінчити той домик в ціні 500 зл., <...> бо порядне викінчене того домку коштувало би ще 400 зл. Так вираховували фаховці. <...> В виду того дідич не піднімається викінчення, тільки продає так, як тепер стоїт хата, і морґ поля за 500 зл. і з того не хоче нич опустити, а то видаєся Вам за дорого, і я му то також говорив. Дідич твердит, що не дорого <...>» [9, од. зб. 1631, с. 489–490].

Очевидно, придбання та впорядкування такого обійстя з недобудованим будинком і полем перевищувало фінансові можливості Франків, і письменник запропонував половинчастий варіант, на що Кузів одписав:

«<...> хотів-єм наклонити дідича згодитись на Вашу пропозицію. На жаль, в жаден спосіб не хоче на то пристати, щоб зладити Вам покій та кухню до винайменя на літний час. Не видит в тім ніякого для себе інтересу; продати готовий, а винаймати не хоче, та ще

й зладити вперед» [9, од. зб. 1611, с. 431–432].

Зі свого боку Кузів чи то приставав на думку Франка, чи то радив йому: «Для Вас знов нема інтересу купувати хату на літний час і клопотатись нею і т. д.» [9, од. зб. 1611, с. 432]. Згодом Кузів повідомив: «Щодо тої хати дідича, то її вже нема, забрав в Локоть на оліярню. Єнчої хати в селі нема» [9, од. зб. 1611, с. 432]. Локоть (Лікоть) – село поблизу Дидьови, існувало до 1946 р., коли мешканців було виселено під час операції «очищення» прикордонної смуги. За спогадами В. Чапельського, село Локоть також входило до парохії о. Кузева: він священникував «у своїй парохії з двома селами Дидьовою та Ліктем» [9, од. зб. 1611, с. 432].

В одному з листів Кузів також гостинно запрошував Франка: «Лист Ваш отримав-єм, так прошу приїжджати. Мені Ваш побут не зробит найменшого клопоту, бо помешканє – як знаєте – є обширне і вигідне. Напишіт, коли приїдете до Устрик [місто Устрики Долішні, тепер адміністративний центр Бещадського повіту Підкарпатського воєводства у Польщі. – *О. Н.*], та коні вишлю, тільки прошу написати кілька днів наперед, щоби запізно лист не отримав». У цьому ж листі Кузів прохав йому «купити за кілька зл[отих] зиґар стінний» (годинник) та обіцяв повернути за нього гроші [9, од. зб. 1615, с. 489–490].

Можливо, цього листа надіслано першої половини липня 1889 р.,

бо 21 липня того-таки року Франко привіз до Дидьови Осипа Маковей і гостей з Києва – кандидата слов'янської філології та вчителя французької мови в Київській духовній семінарії майже 27-річного Сергія Дегена та його сестер – майже 21-річну Наталію, випускницю дівочої гімназії [про Наталію Деген див.: 15], і 15-річну Марію, ученицю V класу гімназії. На допиті в поліції 16 серпня 1889 р. Франко пояснював: «Сестер Дегена, Наталію і Марію, рекомендував священнику Кузеву я сам і навіть особисто з Сергієм туди їх відвіз. Священника Кузева я знаю ще з гімназії і раніше двічі відвідував його в Дидьовій» [8, с. 126].

Їхали залізницею до Устрик Долішніх, звідки добиралися через село Лютовиська (тепер центр однойменної гміни Бещадського повіту) до Дидьови фірою, яку прислав за ними Кузів. У його домі вони гостювали 22–29 липня. Маковей записав у «Дневникові»:

«Дні були всілякі: і погідні, і дощові, з вітром, і без вітру. Воздух – чиста розкіш, аж груди розпирає. <...> Іван Франко, як завзятий рибак, цілими днями, як лиш не падав дощ, ловив рибу, заставляв в ятіри, різні сіти на Сяні, кидав у воду трутку на риби, ходив з сітьми по воді, шукав пстругів [форель – *О. Н.*] руками під камінням, – словом, в ловлі риб видить він велику приємність, бо хоч би ціле рано ловив і нічого не зловив, то він пополудні знову вибирався на риби. Також по дощі раненько збирався

і ішов в ліс на гриби, котрі також дуже любить збирати і – їсти. В вільних хвилях читав Успенського. <...> О[тець] Кузів молодий, щирий чоловік. Прожив лиш кілька неділь з жінкою, бо вона скоро померла» [13, с. 56–57].

Володимир Чапельський з родинних переказів згадував, що Кузів прожив із дружиною Ольгою з Березинських три місяці [30, с. 161], проте Роман Горак на підставі шематизмів подає, що Кузів повдовів через три роки після одруження [2, с. 49]. Далі Маковей занотував про Кузева: «Держить він тепер у себе матір жінки з трьома доньками; з-між них середуща, Юльця, гарна дівчина, і що? – нічо; гарна (щоб так дуже гарна, то не повім) галицька попадянка, – а більше нічо. Се та сама, про котру торік в червні говорив Франко, що вона для мене п[ід] в[інець] до ідеальної любови» [13, с. 57].

З цієї нотатки видно, що доньки були тещині (Леонтини Терезії Леопольдини з Чапельських). Незрозуміло, чому Маковей називав Юльцю «попадянкою», адже вона була донькою судового урядника Івана Березинського. Хіба що вважав її за «попадянку» тому, що вона була внучкою священника Антонія Чапельського.

За свідченням О. Маковей, «обі росіянки [Наталія і Марія Деген, піддані Російської імперії. – *О. Н.*] лишились ще в Дидьові», а він, Франко і С. Деген 29 липня виїхали з села і «приїхали до Львова 30 вечером» [13, с. 56, 57]. Унаслідок

цього візиту Кузів мав неприємності, оскільки, за спогадами колишнього австрійського жандарма Прийми, «дідич – поляк, власник села Лютня і часті Дидьової п. Раціборський» доніс, що в домі священника «живе якийсь російський письменник і дві панни з Росії», стосовно яких є підозра у шпигунстві [20, с. 754]. Наталію і Марію затримано в Дидьові 16 серпня (протоколи допитів Наталії Деґен і Марії Деґен від 20 серпня 1889 р. [29, с. 283, 310]), припроваджено до в'язниці Львівського крайового карного суду 18 серпня 1889 р. [29, с. 120, 277] Твердження жандарма Прийми, начебто він разом із комісаром староства з Турки «п. Альбертом» затримав у домі «о. Кузія [Кузева. – О. Н.]» «вліті 1890» (насправді 1889-го) не лише «панночок Дегенівних», а й Франка [20, с. 754-755], є помилковим – Франка затримано вже у Львові 16 серпня (протокол допиту Франка в поліції від 16 серпня 1889 р. [8, с. 126]). Маковей занотував у щоденнику в грудні 1889 р., що серед оскаржених був «о. Кузів» [13, с. 59-60]. Заарештованим інкримінували порушення публічного спокою та участь у нелегальних революційних організаціях, діяльність супроти держави та суспільного ладу. Сергій Деґен та його сестри проходили в матеріалах слідства як емісари таємного революційного товариства, які мали на меті вербувати до нього галицьку молодь. Однак 20 жовтня Франка, С. Деґена, Наталію і Марію Деґенівен

звільнено з-під варті [19], а 16 листопада 1889 р. Львівський крайовий карний суд повідомив Франка про припинення слідства проти нього, С. Деґена та інших оскаржених [8, с. 140] (докладніше про «справу Деґена і товаришів» див.: [15, с. 54-58; 16, с. 533-537]).

Зиновій Флюнт згадував:

«Підозріваючи українських гостей [тобто наддніпрянських, Деґенів. – О. Н.] в шпіонажі, влада зарядила в його [Кузева. – О. Н.] домі трус. Налякана тітка (теща Івана) Леонтина Березинська, повідомлена заздалегідь про намірений трус знайомим жандармом Приймою, спалила зі страху чи не половину цінної бібліотеки отця Івана та всю переписку з поетом. З димом пішли і старі метрики, так була залякана стара тітка! Цей трус налякав священника так, що він перестав гостити в своєму домі наших передових людей. І Франко перестав бувати в нього, щоб не наразити його на труси та на можливі неприємності з боку духовної влади» [21, с. 706-707].

Через цей прикрий випадок Франко відмовився від наміру будувати літню відпочинкову хату в тамтешній мальовничій місцевості:

«Іван Франко так любив околицю в Дидьові, що хотів купити кушник поля, поставити хату, щоб на ферії мати куди виїхати. Зразу носився з планом купити готову хату в самому селі, згодом – самому будувати. Справа тяглася довго, однак вкінці розбилася о незвичайно

високу ціну, яку бойки поставили за ґрунт. Справою купівлі мав ще зайнятися священник Іван, однак не міг довести її до кінця, бо Франко згодом, по трусі на попівстві, перестав бувати в Дидьові та переїсся на ферії деінде» [21, с. 706].

Зокрема, влітку 1895 р. письменник з родиною гостював у греко-католицького священника, прозаїка й публіциста о. Омеляна Глібовицького в селі Циганах (тепер Борщівського району Тернопільської обл.) [17, с. 355–357], а від 1901 р. відпочивав у Криворівні.

У листі, який зберігається у конволюті між листами від 4 і 5 червня 1899 р., Кузів на Франкове бажання приїхати до Дидьови одписав «відмовно» й перепрошував, що через епідемію («У нас в селі тифус від весни») та родинні обставини («коло мене тепер цьоця, сестра тещі») [9, од. зб. 1611, с. 117] не може вдовольнити його прохання: «<...> дуже ми прикро, що не можемо Вас в тім році запросити. Якось ся всьо так зложило неfortunно» [9, од. зб. 1611, с. 118-119].

Таким чином, поновити відпочинкове літування в о. Кузева у Дидьові Франкові не вдалося. Хронологічно не конкретна згадка В. Чапельського, наче до Дидьови з братами Антоном і Романом Березинським «навідувався рік-річно через довгі літа Іван Франко» [30, с. 161], стосується, найімовірніше, 1878–1889 рр.

Фольклористично-етнографічна співпраця о. Кузева з Франком. У Франковому фонді в ІЛ зберігається

збірка народних пісень (ліричних, соціально-побутових, весільних, обжинкових, коломийок та ін.), що їх записав Кузів у селі Волі Якубовій (тепер Дрогобицького району) під час вакацій 1880 р. [9, од. зб. 4075, с. 89-114]. На Франків запит Кузів надіслав йому власноруч «зібрані послі людности [з уст народу. – О. Н.] дані о житю локоцких бойків» [9, од. зб. 1631, с. 475], тобто мешканців села Ліктя (згадане вище село Локоть, Лікоть; у недавній енциклопедичній статті помилково зазначено, що це лист «з матеріалами про життя ляхоцьких бойків» [12, с. 426]). Наприкінці листа Кузів виправдовувався за недбало оформлені матеріали: «Перепрашаю, що посилаю в невиразнім письмі і неупорядковане, бо не маю тепер часу, а не хочу Вам довго затримувати, для того [тому (полонізм). – О. Н.] мало-м і зібрав». Підписався: «Іван Кузів з цілим домом» [9, од. зб. 1631, с. 482] (публікація «Листи Івана Кузіва до Івана Франка» [2, с. 93–96] містить вісім листів, без листа, який майже повністю становить опис життя локотських бойків [9, од. зб. 1631, с. 475–482]). У цих записах Кузева міститься стислий опис надсянського села Ліктя на Турківщині, зліквідованого у 1945–1946 рр.: його розташування, патріархально-родинного укладу, економічно-матримоніальних стосунків, житла, одягу, ґаздування, зокрема рільництва, їжі, антропонімів та особливостей характеру мешканців.

За Франковим свідченням у «Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 р.» (Львів, 1910), його дружина Ольга Франко подала до «жіночого альманаху» «Перший вінок», «виданого коштом і заходом» Наталії Кобринської та Олени Пчілки за редакції Франка (1887), свою єдину статтю «Карпатські бойки і їх родинне жите», «основану почасти на своїх власних спостереженнях, а почасти на усних і писаних матеріалах, достарчених о. Іваном Кузьовим» [25, с. 454]. На початку цієї статті Ольга Франко зазначила про своє перебування влітку 1886 р. в Дидьові:

«Там мала я нагоду придивитися народному життю, а особливо деяким звичаям, на котрі у нас досі звернено дуже мало уваги. Маю ту на думці жите великими нероздільними сім'ями <...>. На підставі власного огляду, а також звісток, ласкаво достарчених о. Іваном Кузьовим, священником в Дидьові, подаю тут короткий очерк тої цікавої і давньої форми житя родинного, замічаючи при тім, що матеріал мій доволі скупий, бо відноситься тільки до двох сел: Дидьови і приналежного до неї Ліктя» [27, с. 217].

Далі в статті виокремлено «село Локоть, котрим, – як зазначено, – ми ту особливо займемося <...>» [27, с. 218]. Цей народознавчий опис мешканців Ліктя авторка цілковито побудувала за етнографічним листом Кузева, написаним, правдоподібно, 1887 р. [9, од. зб. 1631, с. 475–482], хоча й з власними коментарями, узагаль-

неннями та висновками (ясна річ, за Франковою редакцією). Зокрема зауважила:

«Також о. Кузів описує їх [бойків. – О. Н.] характер не дуже-то сімпатичними красками, закидує їм фальшивість, облесливість, недовірливість, грубість в обходженню, велику забобонність, а при тім користолюбіє і хитрість, де йде о якийсь зиск; в такому разі бойко і унижиться, і спідлиться навіть» [27, с. 219].

Такий тверезий, критичний підхід і Кузева, й Ольги Франко засвідчує їхній відхід од романтичної етнографії та дотримання в народознавстві засад позитивізму.

Франко цікавився етнографією бойків, тому «просив отця Івана, щоб він списав їх весільні обряди та звичаї» [21, с. 706]. Про це згадував також В. Чапельський: «За намовою Франка о. Кузів написав працю про Дидьову та про життя і звичаї бойків. Частина цієї праці, мабуть, справлена самим Франком, попала до учебника української мови для вищих клас середніх шкіл у Галичині <...>» [30, с. 163].

Йшлося про ґрунтовну фольклористично-етнографічну розвідку Кузева (з долученими зібраними матеріалами), яку він написав, певно, за Франковою спонукою і яку опублікував журнал «Зоря»: «Жите-бутє, звичаї і обичаї гірського народу / Зібрав в селі Дидьові Іван Кузів» (1889. Ч. 15/16–21. 13/25.VIII–1/13.XI); її окремі частини мають підзаголовки: «Весіля» (Ч. 17–19), «Звичаї і практика забобонна при

крестинах (кстинах)» (Ч. 20, 21). На початку цієї розвідки Кузів покликався на статтю «Карпатські бойки і їх родинне жите» Ольги Франко: «Стрій людей, так жінок, як і мужчин, в всіх тих селах, почавши від Ліктя, є однаковий; а є той стрій докладно описаний в “Жіночим Альманаху”». Нижче в поклику уточнено: «Жите родинне карпатских бойків – Ольги Франкової». Далі в тексті розвідки Кузів зауважив: «Однак стрій голови у жінок в Д и д ь о в і є цілком відмінний; для того вкоротці го ту опишу» [6, с. 263].

В «Огляді праць над етнографією Галичини в ХІХ в.» (написано 1900, першодрук 1928) Франко назвав «Івана Кузьова» серед «нових збирачів» фольклору, які в 1870-х роках під впливом Драгоманова «значно розширюють круг своїх обсервацій» [26, с. 267]. У праці німецькою мовою «Eine ethnologische Expedition in das Bolykenland» («Етнографічна експедиція на Бойківщину») (Zeitschrift für österreichische Volkskunde. 1905. Bd. 11, № 1/2) Франко залічив статтю Кузева «Весілля бойків в Дидьові» (мабуть, не зовсім точну назву подав з пам'яті або навмисно для ясності зробив її описовою) до «основних результатів дотеперішньої роботи по збиранню та дослідженню цієї етнічної групи українського населення» [23, с. 73]. Перелічуючи в передмові до першого тому «Галицько-руських народних приповідок» (Львів, 1905) «рукописні збірки», які ввійшли до його видання [24,

с. 298], Франко зазначив: «К у з і в І в а н, кілька збірок із Грушової та інших сіл Дрогобицького пов. і з Дидьової Турецького пов.» [24, с. 299]. Конкретні приповідки в томах (т. 1 – 1905, т. 2 – 1908, т. 3 – 1910) супроводжуються помітками: «Дид.»», «Дидьова» [1, т. 1, с. 80, 354, 369, 384, 493, 652; т. 2, с. 38, 126, 238, 288; т. 3, с. 26, 46–47]. Роблячи огляд «Зорі» в «Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 р.», Франко вважав за потрібне згадати, що «в науковім відділі» річника 1889 р. вміщено розвідку «Івана Кузьова» «Жите-буте, звичаї і обичаї гірського народу в Дидьові» (так!) [25, с. 442].

Один з листів Кузева адресований до Франка, правдоподібно, як редактора журналу «Жите і Слово» або «Літературно-науковий Вістник»:

«Високоповажаний Пане Редакторе! Дістав я Ваш лист і посилаю Вам два оповідання народні нате пер. Я обіцяв Вам прислати про війну Кошуцку; не посилаю тепер, бо-м слабий – страшенно бідую на жолудок, маю катар жолудковий, а то довше оповіданє, я не можу до него взятись, щоби го відписати і упорядкувати» [9, од. зб. 1611, с. 153].

Народне оповідання про Кошутську війну могло бути потрібне Франкові для статті «Кошут і Кошутська війна», яку він опублікував у «Житі і Слові» 1894 р. (Т. 1. Кн. 3), проте цей лист підшитий у конволюті між листами 1899 р., коли Франко вже був одним із ре-

дакторів «Літературно-наукового Вістника».

У статті «Eine ethnologische Expedition in das Bojkenland» Франко засвідчив своє (з колегами) значно пізніше гостювання у Кузева під час антропологічно-етнографічної експедиції на Бойківщину, що відбулася 18 серпня – 24 вересня 1904 р. за дорученням Наукового товариства імені Шевченка і Товариства австрійської етнографії у Відні:

«Другою великою зупинкою [після с. Мшанця, тепер Самбірського району Львівської обл. – *О. Н.*] було розташоване над Сяном, майже за 30 км від Мшанця і 20 – від Лютовиськ, село Дидьова, де парох Іван Кузів також є видатним етнографом і добрим знавцем бойків. На жаль, погана погода перешкодила нам [Франкові, антропологові Федорові Вовку та етнологіві Зенонові Кузелі. – *О. Н.*] зібрати тут колекцію і провести такі ж докладні дослідження, як у Мшанці. Незважаючи на це, тут теж зроблено вимірювання та фотографічні знімки, оглянено селянські хати і закуплено в сусідньому селі Локоть декілька музейних предметів» [23, с. 70].

Про тодішнє перебування у Кузева з етнографічною метою, але й не без відпочинку, згадував також Зенон Кузеля:

«З Мшанця ми вибралися далі, до Дидьови, до о. Кузева, близького Франкового товариша, де Франко почував себе цілком як дома. Тут Франко міг зайнятися й риболовством, яке він так любив.

Для сього він не жалував і ночі, і вертався не раз пізно з своєї вакаційної роботи. Очевидно, що потім ішли звичайно цікаві розмови про всякі способи риболовлі, про рибальські прилади, й тут Франко міг з Вовком цілими годинами балакати про всякі ятери і т. ін. Вовк оповідав при тім про риболовлю на Україні, про рибальство в Добруджі, й се завсіди Франка цікавило. В о. Кузева було спокійніше, хоч разом і тяжче за антропометричний матеріал, і тут я мав добру нагоду пізнати Франка з товариського боку й чудуватися його тихій погідливості, яка, здавалося б, стояла в противенстві до його не раз різких виступів у критиках і статтях. Тільки інколи проривалася у нього охота “пожартувати”, й тоді він умів бути “кусливим”. Особливо виходив він із свого спокою, коли відчував у кого-небудь тінь прибільшення або бачив начебто неоправдане захоплення.

У Дидьові ми перебували теж довший час, але звідси виїхали вже в дальшу дорогу без д-ра Франка. Він лишився ще на деякий час відпочивати» [11, с. 413].

5 вересня Франко, за його словами, «повернувся до Львова» [23, с. 68] (тобто ще тільки виїхав із Бойківщини).

У Дидьові в серпні 1904 р. Франко завершив оповідання «Батьківщина». Його вперше надруковано в журналі «Киевская Старина» (1904. Т. 87. № 11), відтак із деякими текстовими змінами вміщено в «Літературно-науковому Вістнику»

(1905. Т. 29. Кн. 1), де зазначено місце й дату написання: «Дидьова, 30 серпня 1904 р.». У примітці до поправленого видання твору у збірці «“Батьківщина” і інші оповідання» (Київ, 1911) Франко уточнив: «Отсе оповідання, написане літніми місяцями р. 1904, в часі вакаційного побуту в гірських селах Мшанці Старосамбірського і Дидьові Турецького повіту при нагоді етнографічної екскурсії в Бойківщину <...>» [22, с. 489].

Про те, що це оповідання Франко почав писати у Мшанці, згадував син місцевого греко-католицького священника, історика, етнографа й фольклориста Михайла Зубрицького Петро Зубрицький, який із братом пробував там читати «манускрипт оповідання Івана Франка під заг[оловком] “Батьківщина”» [7, с. 41]. За спогадом Петра Зубрицького, у Мшанці Франко вислухав усе довге Богослужіння на свято Преображення Господнього, проте не читав у церкві «Апостола», «як це мав робити в Дидьовій у о. Кузева» [7, с. 41]. З цього спогаду видно, що Франко не лише користувався гостинністю Кузева для літнього відпочинку та творчої праці в мальовничій Дидьові, не лише залучав його до фольклористично-етнографічної діяльності, а й брав активну участь у церковних відправах о. Кузева.

Петро Франко у «Спогадах про батька» (Львів, 1937) подав товаришування Франка й о. Кузева як приклад прихильного ставлення письменника до священників:

«Батько мав багато приятелів поміж священниками. Батько їздив до своїх товаришів-священників о. Кузіва, о. Нижанківського. До батька приходив і з ним цілувався о. Застирець. Батько з глибокою пошаною говорив про митр. Шептицького. Про якусь ненависть до віри та священників зі сторони батька не було мови. <...> Отож коли світлі священники були приятелями батька, то були й такі одиниці, що йшли на село зовсім не ради ідеалів. Чи ж не диво, що селяни й селянський поет пекучо відчували оту, скажім лагідно, невідповідну поведінку людей, які чей же мали сповнити високу місію?» [28, с. 656].

Варто згадати, що й Володимир Гнатюк опублікував дещо із фольклорних записів о. Кузева:

колядки: «137. Господиня будить свекра й свекроху / Зап. в Горуцьку, Дрогобицького пов. Іван Кузів» [4, т. I, с. 236]; «Ой біжут, течут бистрі річеньки / Зап. у Горуцьку, Дрогоб. пов. Іван Кузів» [4, т. II, с. 153–154]; «[Відмінний приспів пісні «Там на горонці, в новій коршмонці»] / В вар. Ів. Кузева з Горуцька, Дрогоб. пов.» [4, т. II, с. 179]; «Садилла Марусенька зелене вино / Зап. в Горуцьку, Дрогобицького пов. Іван Кузів» [4, т. II, с. 187–188]; «Чи дома, дома гречная панна / Зап. в Горуцьку, Дрогобицького пов. Іван Кузів» [4, т. II, с. 216];

варіант казки «Нерозумний вовк»: «45. Нерозумний вовк. [Варіант] I [літерна нумерація] / Зап. Ів. Кузів у Дидьові, Турчанського пов.» [5, с. 62–64].

А все-таки о. Іван Кузів увійшов в історію української гуманітаристики насамперед як гімназійний і пізніший товариш Івана Франка, парох у селі Дидьові, де письменник сам чи з родиною літував у 1886–1889 рр. і згодом 1904 року, як його приватний, етнографічний і фольклористичний кореспондент, автор написаної за Франковою спонукою оригінальної фольклористично-етнографічної розвідки про бойків «Житє-бутє, звичаї і обичаї гірського народу» (1889). Володіючи даром усної оповіді, о. Кузів спричинився до створення Франкового оповідання «Чума», в його оселі письменник завершив оповідання «Батьківщина» (1904).

Список використаних джерел

1. Галицько-руські народні приповідки / Зібрав, упорядкув. і пояснив І. Франко: у 3 т. 2-ге вид. Львів, 2006. Т. 1. 831 с.; Т. 2. 817 с.; 2007. Т. 3. 699 с.
2. Горак Р. Друзі з Добрівлян. Львів: ЗУКЦ, 2010. 199 с.
3. Гулевич Л. Образ священника в оповіданні І. Франка «Чума» та в «повістках» М. Устияновича «Месьт верховинця» і «Страсний четвер». *Франкознавчі студії*: Збірник наукових праць. Дрогобич, 2007. [Вип.] 4. С. 102-109.
4. «Етнографічний збірник». Львів, 1914. Т. XXXV: Колядки і щедрівки. Т. I / Зібрав В. Гнатюк. 269 с.; Т. XXXVI: Колядки і щедрівки. Т. II / Зібрав В. Гнатюк. 380 с.
5. «Етнографічний збірник». Львів, 1916. Т. XXXVII–XXXVIII: Українські народні байки (звірний епос). Т. I–II / Зібрав В. Гнатюк. 559 с.
6. Житє-бутє, звичаї и обычаї гірського народу / Збравъ въ сель Д ы д ь о в ь Іванъ Кузьвъ. «Зоря». 1889. Ч. 15/16. 13/25. VIII. С. 262-265.
7. Зубрицький Петро. Іван Франко в Лютовисках. *Зубрицький Михайло. Зібрані твори і*

матеріали: у 3 т. Львів: Літопис, 2016. Т. 2: Матеріали до біографії. 613 с.

8. Іван Франко: Документи і матеріали. 1856–1965 / Упоряд. І. Бутич, Я. Дашкевич, О. Купчинський, А. Сісецький. Київ: Наукова думка, 1966. 543 с.

9. Інститут літератури ім. Т. Шевченка НАН України. Ф. 3. Одиниці зберігання 1602, 1611, 1615, 1631, 4075.

10. Кирчів Р. Етнографічне дослідження Бойківщини. Київ: Наукова думка, 1978. 174 с.

11. Кузеля Зенон. Із моїх споминів про Івана Франка. *Спогади про Івана Франка / Упорядкування М. Гнатюка*. Львів: Каменяр, 2011. С. 409-413.

12. Кузьменко О. М. Кузів Іван. *Українська фольклористична енциклопедія*. Львів, 2018. С. 425-426.

13. Маковей О. Дневник [Записки про Івана Франка]. *Semper magister et semper tiro: Іван Франко та Осип Маковей / Упорядкувала Н. Тихолоз*. Львів, 2007. С. 33-60.

14. Медвідь І. Пророк чи єретик? Релігійний світогляд Івана Франка та його взаємини з духовенством. Львів: Вид-во Українського католицького університету, 2023. 423 с.

15. Нахлік Є. Арабажин Наталія Вікторівна. *Франківська енциклопедія: У 7 т.* Львів: Світ, 2016. Т. 1. С. 54-61.

16. Нахлік Є. Деґен Сергій Вікторович. *Франківська енциклопедія: У 7 т.* Львів: Світ, 2016. Т. 1. С. 532-538.

17. Нахлік Є., Нахлік О. Глібовицький Омелян Михайлович. *Франківська енциклопедія: у 7 т.* Львів: Світ, 2016. Т. 1. С. 355-357.

18. Нахлік О. Березинська Оля Омелянка. *Франківська енциклопедія: У 7 т.* Львів: Світ, 2016. Т. 1. С. 139-140.

19. По звиж двомісячнім вязненю в львівскім криміналі слідчим... *Дѣло*. 1889. Ч. 227. 9/21.Х. С. 3.

20. Филиппчак І. Спомини про великого бойка (Івана Франка). *Спогади про Івана Франка / Упорядкування М. Гнатюка*. Львів: Каменяр, 2011. С. 751-755.

21. Флюнт З. Мої спогади про д-ра Івана Франка. *Спогади про Івана Франка / Упорядкування М. Гнатюка*. Львів: Каменяр, 2011. С. 705-707.

22. Франко І. Зібрання творів: У 50 томах. Київ: Наукова думка, 1979. Т. 21. 501 с.

23. Франко І. Зібрання творів: У 50 томах. Київ: Наукова думка, 1982. Т. 36. 487 с.
24. Франко І. Зібрання творів: У 50 томах. Київ: Наукова думка, 1983. Т. 38. 619 с.
25. Франко І. Зібрання творів: У 50 томах. Київ: Наукова думка, 1984. Т. 41. 683 с.
26. Франко І. Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах. Київ: Наукова думка, 2010. Т. 54. 1216 с.
27. Франко О. Карпатські Бойки і їх родинне житє. *Перший вінок: Жіночий альманах*. Львів, 1887. С. 217-230.
28. Франко П. Спогади про батька. *Спогади про Івана Франка / Упорядкування М. Гнатюка*. Львів: Каменяр, 2011. С. 649-657.
29. Центральний державний історичний архів України у Львові. Ф. 663. Опис 1. Справа 126.
30. Чапельський В. Я любив їх усіх. З минулого Дрогобиччини / Упорядкування Р. Пастуха. Дрогобич: Відродження, 1997. 244 с.

References

1. Halytsko-ruski narodni prypovidky / Zibrav, uporiadkuv. i poiasnyv I. Franko: u 3 t. 2-he vyd. Lviv, 2006. Т. 1. 831 s.; Т. 2. 817 s.; 2007. Т. 3. 699 s.
2. Horak R. Druzi z Dobrivlian. Lviv: ZUKTs, 2010. 199 s.
3. Hulevych L. Obraz sviashchenyka v opovidanni I. Franka «Chuma» ta v «povistkakh» M. Ustyianovycha «Mest verkhovyntsia» i «Strasnyi chetver». Frankoznavchi studii: Zbirnyk naukovykh prats. Drohobych, 2007. [Vyr.] 4. S. 102-109.
4. «Etnografichniy zbirnyk». Lviv, 1914. Т. XXXV: Koliadky i shchedrivky. Т. I / Zibrav V. Hnatiuk. 269 s.; Т. XXXVI: Koliadky i shchedrivky. Т. II / Zibrav V. Hnatiuk. 380 s.
5. «Etnografichniy zbirnyk». Lviv, 1916. Т. XXXVII–XXXVIII: Ukrainski narodni baiky (zvirnyyi epos). Т. I–II / Zibrav V. Hnatiuk. 559 s.
6. Zhytie-butie, zvychať y obychať hōrskoho narodu / Zōbravъ въ seli D y d o v i Yvan Kuziv. «Zoria». 1889. Ch. 15/16. 13/25.VIII. S. 262-265.
7. Zubrytskyi Petro. Ivan Franko v Liutovyskakh. Zubrytskyi Mykhailo. Zibrani tvory i materialy: u 3 t. Lviv: Litopys, 2016. Т. 2: Materialy do biohrafii. 613 s.
8. Ivan Franko: Dokumenty i materialy. 1856–1965 / Uporiad. I. Butych, Ya. Dashkevych,

- O. Kupchynskiy, A. Sisetskiy. Kyiv: Naukova dumka, 1966. 543 s.
9. Instytut literatury im. T. Shevchenka NAN Ukrainy. F. 3. Odyntsi zberihannia 1602, 1611, 1615, 1631, 4075.
10. Kyrchiv R. Etnohrafichne doslidzhennia Boikivshchyny. Kyiv: Naukova dumka, 1978. 174 s.
11. Kuzelia Zenon. Iz moikh spomyniv pro Ivana Franka. Spohady pro Ivana Franka / Uporiadkuvannia M. Hnatiuka. Lviv: Kameniar, 2011. S. 409-413.
12. Kuzmenko O. M. Kuziv Ivan. Ukrainska folklorystychna entsyklopediia. Lviv, 2018. S. 425-426.
13. Makovei O. Dnevnyk [Zapysky pro Ivana Franka]. Semper magister et semper tiro: Ivan Franko ta Osyp Makovei / Uporiadkuvala N. Tykholoz. Lviv, 2007. S. 33-60.
14. Medvid I. Prorok chy yeretyk? Relihiinyi svitohliad Ivana Franka ta yoho vzaiemyny z dukhovenstvom. Lviv: Vyd-vo Ukrainskoho katolytskoho universytetu, 2023. 423 s.
15. Nakhlik Ye. Arabazhyn Nataliia Viktorivna. Frankivska entsyklopediia: U 7 t. Lviv: Svit, 2016. Т. 1. S. 54-61.
16. Nakhlik Ye. Degen Serhii Viktorovych. Frankivska entsyklopediia: U 7 t. Lviv: Svit, 2016. Т. 1. S. 532-538.
17. Nakhlik Ye., Nakhlik O. Hlibovytskyi Omelian Mykhailovych. Frankivska entsyklopediia: u 7 t. Lviv: Svit, 2016. Т. 1. S. 355-357.
18. Nakhlik O. Berezynska Oliia Omelianka. Frankivska entsyklopediia: U 7 t. Lviv: Svit, 2016. Т. 1. S. 139-140.
19. Po zvyzh dvomisiachnim viazneniu v Ivivskim kryminali slidchim... Dilo. 1889. Ch. 227. 9/21.X. S. 3.
20. Fylypchak I. Spomyny pro velykoho boika (Ivana Franka). Spohady pro Ivana Franka / Uporiadkuvannia M. Hnatiuka. Lviv: Kameniar, 2011. S. 751-755.
21. Fliunt Z. Moi spohady pro d-ra Ivana Franka. Spohady pro Ivana Franka / Uporiadkuvannia M. Hnatiuka. Lviv: Kameniar, 2011. S. 705-707.
22. Franko I. Zibrannia tvoriv: U 50 tomakh. Kyiv: Naukova dumka, 1979. Т. 21. 501 s.
23. Franko I. Zibrannia tvoriv: U 50 tomakh. Kyiv: Naukova dumka, 1982. Т. 36. 487 s.
24. Franko I. Zibrannia tvoriv: U 50 tomakh. Kyiv: Naukova dumka, 1983. Т. 38. 619 s.

25. Franko I. Zibrannia tvoriv: U 50 tomakh. Kyiv: Naukova dumka, 1984. T. 41. 683 s.
26. Franko I. Dodatkovi tomy do Zibrannia tvoriv u piatdesiaty tomakh. Kyiv: Naukova dumka, 2010. T. 54. 1216 s.
27. Franko O. Karpatski Boiky i yikh rodynne zhytie. Pershyi vinok: Zhinochyi almanakh. Lviv, 1887. S. 217-230.
28. Franko P. Spohady pro batka. Spohady pro Ivana Franka / Uporiadkuvannia M. Hnatiuka. Lviv: Kameniar, 2011. S. 649-657.
29. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Lvovi. F. 663. Opys 1. Sprava 126.
30. Chapelskyi V. Ya liubyv yikh usikh. Z mynuloho Drohobychchyny / Uporiadkuvannia R. Pastukha. Drohobych: Vidrozhennia, 1997. 244 s.

Oksana NAKHLIK

<https://orcid.org/0000-0002-2029-8874>

Candidate of Philology, Senior Researcher Associate, Ivan Franko Institute of the National Academy of Science of Ukraine in Lviv

Nakhlik.O@nas.gov.ua

IVAN KUZIV AS A PERSONALITY, PRIEST, ETHNOGRAPHER, FOLKLORIST

This article is the first attempt to systematize and process source and interpretive materials related to the life and folklore and ethnographic work of Ivan Kuziv (*1857–†1918), a Galician Greek Catholic priest. His relations with Ivan Franko, who was his gymnasium comrade, are comprehensively, in detail and summarized. The article deals with

Fr. Kuziv's befriending of Ivan Franko in 1886–1889 and his correspondence (9 undated letters from Kuziv to the writer, probably from 1886–1889, and occasionally from the 1890s). Franko flew several times to his parish in the village of Dydyova (now the border of Ukraine and Poland), sometimes alone, sometimes with his wife and children. The author highlights the folklore and ethnographic cooperation of Fr. Kuziv with Franko and his wife Olga Franko (in particular, at Franko's suggestion, Kuziv wrote an original folklore and ethnographic study of the Boykos, "Life, Customs and Manners of the Mountain People," 1889), Franko's visit to Kuziv during an anthropological and ethnographic expedition to the Boyko Region, which took place on August 18 – September 24, 1904. For his edition of "Galician-Russian Folk Proverbs" (vol. 1 – 1905, vol. 2 – 1908, vol. 3 – 1910), Franko borrowed parables from the manuscript collections of I. Kuziv, whom he favorably mentioned as a folklorist and ethnographer in his works of the 1900s. Some of Fr. Kuziv's folklore recordings (carols and a version of the fairy tale) were published by Volodymyr Hnatiuk. Possessing the gift of oral storytelling, Fr. Kuziv contributed to the creation of Franko's story "The Plague"; in his house the writer completed the story "Motherland" (1904). Franko not only enjoyed Kuziv's hospitality for summer vacations and creative work in picturesque Dydyova, not only engaged him in folklore and ethnographic activities, but also took an active part in Kuziv's church services.

Key words: Ivan Kuziv, Ivan Franko, Ukrainian studies of folklore, ethnography, Greek Catholic priests, Boyko ethnic group, Galician villages of Dydyova and Lokot.